

Abraham Lincoln

CRIMA DE LA TEATRUL "FORD"

...La 9 mai 1865, în vechea clădire a Arsenalului din orașul Washington și-a început ședințele Tribunalul militar. În S.U.A. abia se terminase sângerosul război civil, care durase patru ani. Ultimele regimente ale armatei zdrobite a statelor sclavagiste din sud depuneau armele în fața trupelor nordiste. În aceeași zi de 9 mai a fost arestat în statul Georgia Jefferson Davis, președintele Confederației sudiste înfrânte, care după căderea capitalei acesteia -Richmond - se ascunsese.

Trecuseră deja 24 de zile din clipa fatală când împușcătura actorului Booth curmase la teatrul "Ford" viața președintelui Abraham Lincoln. Asasinul reușise să se ascundă. După căutări asidue, în noaptea de 25 spre 26 aprilie, a fost descoperit la o fermă izolată. În timpul schimbului de focuri Booth a fost rănit mortal și curând a decedat.

Și iată cum, la 9 mai, țara îndurerată, care numai cu cinci zile în urmă își condusesse președintele pe ultimul drum, aștepta răspunsul la întrebarea: Cine dirijase mâna asasinului John Wilkes Booth, cine se afla în spatele acestui dandy plin de sânge, agent al spionajului sudist?

Istoriografia americană a reprodus multă vreme versiunea oficială a asasinării lui Lincoln fără a o pune la îndoială. Situația s-a schimbat după apariția monografiei "*De ce a fost asasinat Lincoln?*" (1937). Autorul acestei cărți, Otto Eisenschiml(1880-1963), s-a născut în Austria într-o familie de americani. Pasionat de istoria războiului civil din S.U.A., Eisenschiml a susținut timp de 20 de ani o explicație proprie a cauzelor care au dus la asasinarea lui Lincoln.

La sfârșitul războiului civil din S.U.A. (1861-1865), situația lui Lincoln era destul de dificilă. El se bucura de încrederea maselor largi ale americanilor, care se convinseseră că, președintele, deși cu multe ezitări și soluții de compromis, mergea în întâmpinarea năzuințelor poporului. Dar numărul dușmanilor politici ai lui Lincoln nu numai nu se micșora, ci, dimpotrivă, creștea. Îl urau atât plantatorii sudiști cât și simpatizanții acestora din statele nordice, partizani ai înțelegerii cu statele sclavagiste

rebele.În același timp, politica lui Lincoln continua să provoace nemulțumirea radicalilor-aripa stângă a propriului său partid, partidul republican.

Ca președinte, Lincoln era și comandant suprem al forțelor armate, și de aceea asasinarea lui a fost considerată o crimă de competența tribunalului militar.

În fața tribunalului au apărut opt persoane, acuzate că, în complicitate cu Jefferson Davis, John Wilkes Booth și alți inși (spioni sudiști care acționau în Canada), au fost implicate în asasinarea lui Lincoln, în atentatul împotriva secretarului de stat William Seward și în planurile de atentat împotriva vicepreședintelui Andrew Johnson și a generalului Ulysses Grant, comandantul forțelor armate ale Statelor Unite.

Vinovăția soldatului sudist de 20 de ani Lewis Paine(Lewis Thornton Powell) n-a stârnit nici o îndoială.Acest tânăr ursuz, tăcut, originar din teritoriile încă slab populate ale Floridei, pătrunsese în locuința secretarului de stat Seward, îi provocase cu un cuțit o rană îngrozitoare, care numai dintr-o întâmplare nu devenise mortală, încercase să-l împuște pe fiul lui Seward, pe care-l salvase doar faptul că pistolul nu luase foc, și în sfârșit , îi schilodise rău de tot pe alți câțiva oameni ai casei.

Al doilea acuzat, ucenicul farmacist David Herold, fusese unul dintre cele mai energice și active ajutoare ale lui Booth.Toate depozițiile lui constituiau un amestec abil de semiadevăr și minciună, care urmărea să îndrepte ancheta pe o pistă falsă.Mascând pe cât posibil propriul rol, aruncase în dreapta și în stânga aluzii că ar cunoaște numele unor participanți mai importanți la conjurație.Dar aceste aluzii rămăseseră suspendate în aer, stârnid în timpul ședințelor o foarte slabă curiozitate atât din partea anchetatorilor cât și a procurorului.Tribunalul avea nevoie de un criminal D.Herold a cărui condamnare trebuia să demonstreze că justiția i-a pedepsit aspru pe asasini.În mod cert, Herold nu a înțeles acest lucru, ceea ce i-a asigurat un loc la spânzurătoare.

Al treilea inculpat, spionul și contrabandistul George Andrew Atzerodt, recunoscuse încă din timpul instrucției participarea la o conspirație cu scopul de a-l răpi pe Lincoln.Atzerodt susținea că el nu fusese de acord să participe la asasinarea președintelui, însă faptele dovedesc contrariul.Acuzarea a dovedit că Atzerodt închiriasse o cameră la hotelul "Kirkwood", unde locuia vicepreședintele Andrew Johnson.În acea cameră fusese ascuns un adevărat depozit de arme.S-a stabilit că Atzerodt se interesase ce cameră ocupă vicepreședintele, iar la 14 aprilie se grăbise anume spre hotelul "Kirkwood".Este adevărat că Atzerodt nu-l omorâse și

nici nu încercase să-l omoare pe vicepreședinte.În seara fatală conspiratorul pur și simplu se îmbătase.

Însă Atzerodt n-a fost acuzat de tentativa de asasinare a lui Johnson, ci, înainte de toate, de complicitate la asasinarea lui Lincoln.Nu puteau exista nici un fel de dubii că cel puțin știuse înainte de atentat.Și, fiind vorba de o sentință, acest lucru este hotărâtor.

Al patrulea acuzat era Mary Surrat.Dar în ce măsură a participat ea la conspirație provoacă și în zilele noastre controverse în rândurile istoricilor.Este indiscutabil că pensiunea pe care o ținea era locul de întâlnire al conspiratorilor- Booth, Paine și alții, între care, firește, și fiul ei John, dar, de asemenea, și al agenților spionajului sudist.A rămas neînțeles însă motivul pentru care autoritățile au urmărit cu atâta înverșunare să obțină condamnarea acestei femei.

Ceilalți patru acuzați au jucat, evident, doar un rol secundar, strict auxiliar.Samuel Blend Arnold participase la conspirația care urmărea răpirea lui Lincoln, însă refuzase să aprobe planul asasinării, ce-i drept, nu în mod irevocabil, ci așteptând un moment mai favorabil, care după opinia lui trebuia să apară curând.

Doctorul Samuel Mudd era acuzat, de asemenea, că participase la conspirație și îi cunoscuse bine pe principalii conspiratori.Însă el susținea că nu-l văzuse pe actor la Washington din noiembrie sau decembrie 1864.Mudd acordase asistență medicală lui Booth, care fugise din capitală după asasinarea lui Lincoln.Până la urmă a rămas neelucidat dacă Mudd, oferindu-i adăpost lui Booth, știuse că are de-a face cu asasinul președintelui, deoarece comunicatul oficial cu privire la urmărirea actorului a apărut ulterior.

Michael O'Laughlin, un irlandez scund, afirma că în dimineața zilei de 14 aprilie a trecut pe la Booth pentru a primi de la el o datorie.Dar s-a stabilit că irlandezul sosise la Washington în urma unei telegrame expediate de Booth.Asasinul îl folosise probabil pe O'Laughlin pentru îndeplinirea unor însărcinări, care, însă, au rămas neelucidate.Acuzăția că O'Laughlin avusese intenția de a-l asasina pe generalul Ulysses Grant în noaptea de 13 aprilie a rămas nedovedită.

În sfârșit, ultimul dintre cei opt acuzați- Edward Sprangler, mașinist la teatrul "Ford".Depozițiile adunare împotriva lui Sprangler nu dovedeau nimic în afară de bunele lui relații cu Booth, iar acesta avea mulți prieteni.

La 30 iunie tribunalul militar a pronunțat sentința.Toți acuzații au fost găsiți vinovați.E.Sprangler a fost condamnat la șase ani închisoare, M.O'Laughlin, S.Mudd, S.B.Arnold - la închisoare pe viață, L.Paine, G.Atzerodt, D.Herold și M.Surratt - la moarte prin spânzurare.

Deci se făcuse dreptate, țara putea să fie liniștită:monstruoasa crimă nu rămăsese nepedepsită.Și totuși un sentiment vag, alarmant, de insatisfacție că fuseseră pedepsiți doar participanții de rând ai conspirației și că principalii vinovați rămăseseră în libertate, i-a încercat pe numeroși contemporani.

Prima întrebare care se pune este:de ce autoritățile n-au încercat să descopere resorturile ascunse ale conspirației, când acestea puteau fi aflate de la John Surratt, care împreună cu Booth a fost unul dintre personajele centrale ale conspirației?S-a anunțat o recompensă de 25000 de dolari pentru prinderea lui Surratt, care între timp trecuse fără nici o dificultate granița Canadei.Șeful poliției din Washington, A.Richards, și-a trimis agenții în Canada, dintre care unul îl cunoștea din vedere pe Surratt, dar, pe neașteptate, a fost admonestat pentru această inițiativă de Ministerul de Război.Acest lucru nu a împiedicat ulterior ministerul să afirme că urmărirea lui Surratt s-a făcut din ordinul ministrului de război.Nu poate fi pus la îndoială faptul că, din anumite motive, Stanton privea lucid, printre degete, la fuga lui Surratt.

Între timp, Surratt reușise să fugă din Canada în Anglia, apoi în Italia, iar de acolo în Egipt, unde a fost arestat la insistențele consulului general al S.U.A.La începutul lunii ianuarie 1867 el a fost adus cu un vas militar în Statele Unite, unde timp de cinci luni și-a pregătit apărarea.În toamna anului 1867 Surratt a fost eliberat pe o cauțiune de 25000 dolari.La reluarea procesului s-a constatat că, după lege, actul de acuzare trebuia prezentat cel mai târziu în doi ani de la comitarea infracțiunii ce se pune în seama acuzatului.Procesul a fost sistat, iar Surratt - pus în libertate.A trăit mult, murind în 1906.În tot acest timp, Surratt a păstrat o tăcere îndărătnică, netrădând nici una dintre tainele pe care le deținea.

...Paza lojii președintelui, în seara fatală a zilei de 14 aprilie 1865, i-a fost incredințată polițistului John Parker.Aflat în serviciu din anul 1861, Parker apucase să se chivernisească cu nenumărate sancțiuni pentru tot felul de încălcări ale disciplinei, trândăvie, beție, scandal într-o casă de toleranță.Când asasinul a pătruns în lojă, Parker era plecat pentru a da pe gât un păhărel în compania lacheului și vizitiului președintelui.Parker a fost deferit justiției, însă din documentele care s-au păstrat în arhiva poliției din Washington nu rezultă dacă a fost judecat.

Se poate găsi o explicație pentru atitudinea autorităților.Parker fusese detașat în corpul de pază al Casei Albe la cererea soției președintelui, Mary Lincoln, doar cu zece zile înaintea tragicului eveniment de la teatrul "Ford".Aceasta permite să înțelegem cum un om cu reputația lui Parker a putut intrat în garda lui Abraham Lincoln.

Cum s-a menționat, după atentat Booth a reușit să fugă, ascunzându-se la cunoscuți. Acești oameni (colonelul S.Cox, T.Jones și alții), care la fel ca și doctorul Mudd îl adăpostiseră pe asasin și îl trecuseră peste Potomac, îi erau, evident, complici, în orice caz - membri ai mișcării clandestine sudiste. Cu toate acestea, ei nu au fost deferiți justiției. Trei ofițeri din armata confederaților - căpitanul Jett, locotenentul Ruggles și locotenentul Bainbridge, cărora Booth le-a spus adevăratul său nume - l-au ajutat să se ascundă la ferma lui Garrett. La proces au fost acceptate ca martori ai acuzării două persoane a căror participare la conspirație nu stârnise nici un fel de dubii, și procurorului nu i-ar fi fost greu să obțină condamnarea lor. Este, în primul rând, John Lloyd, proprietarul unui han din împrejurimile capitalei care participase la conspirația lui Booth vizând răpirea lui Lincoln, iar apoi tănuise armele conspiratorilor și dirijase poliția pe o pistă falsă. În al doilea rând, Lewis Weichmann, locatar al pensiunii doamnei Surratt, care cunoștea multe dintre planurile lui Booth. Lista acestor persoane ar putea fi continuată.

Mărturisirile făcute cu mare întârziere - după câteva decenii - de către unii contemporani informați, ca și documente descoperite în arhive, conduc la o concluzia foarte interesantă. Rezultă că Weichmann comunicase deja la 20 februarie 1865 căpitanului D.Gleason și încă unui ofițer, pe nume McDevitt, bănuielile pe care i le-au trezit vizitele actorului Booth la modesta locuință a văduvei Surratt și tainicile consfătuiri nocturne ale acestuia cu stăpâna casei, fiul ei și alte persoane, între care și un agent al sudiștilor, care își zicea August Howell. Weichmann l-a informat pe Gleason despre planul răpirii lui Lincoln în ziua preluării oficiale de către acesta a celui de-al doilea mandat prezidențial. Gleason a adus aceasta la cunoștință ministrului de război Stanton. Mai mult, la 24 martie a fost arestat spionul Howell, care frecventa pensiunea doamnei Surratt. De dragul adevărului, vom adăuga că, după câteva decenii, Weichmann a scris o istorie a conspirației, al manuscris a fost publicat abia în 1975. Editorul menționează că mărturisirile lui Weichmann infirmă versiunea despre Stanton ca organizator al conspirației care a dus la asasinarea lui Lincoln.

Există probe scrise că Lincoln, politician lucid, ținea seamă de posibilitatea unui atentat și luase măsuri de precauție, deși nu putea suferi prezența unei gărzi numeroase, în uniforme strălucitoare de paradă. În ziua de 14 aprilie, președintele trecuse pe la ministrul de război și îi ceruse un însoțitor de nădejde la teatrul "Ford", unde intenționa să asiste seara la comedia "Verișoara noastră din America". Cu obișnuitul său ton glumeț, președintele îl amintise pe maiorul Thomas Eckert. Stanton l-a refuzat categoric, motivând că Eckert are foarte multe treburi importante la

minister. Ca de obicei, Lincoln primi binevoitor acest refuz, în cel mai bun caz nepolitic. Atunci Lincoln consimți, fără plăcere, să-l ia pe maiorul Rathbone, remarcând însă că l-ar fi preferat pe Eckert.

Cum poate fi explicată această scenă, pe care Stanton a trecut-o sub tăcere în relatările despre ultima întâlnire cu președintele și care a ieșit la lumină peste mai bine de o jumătate de secol, când au fost publicate, în 1907, memoriile lui D. Bates, fost funcționar în Ministerul de Război? Istoricul O. Eisenschiml, cunoscut nouă, a cercetat corespondența Ministerului de Război din 14 aprilie, și a dovedit, în mod convingător, că Eckert nu a primit și nu a expediat nici o telegramă importantă, iar seara a plecat pur și simplu acasă.

Ministrul de război consimțise să-l învoiască pe maiorul Henry Rathbone, un filfizon tânăr și monden, care a apărut în lojă împreună cu logodnica, probabil neînarmat, gândindu-se cel mai puțin că avea misiunea de a-l păzi pe președinte. La spectacol a fost invitat și Ulysses Grant, comandantul suprem al armatei. Vizitând Ministerul de Război, Grant aflase de la Stanton că prezența amândurora - a președintelui și a comandantului suprem al armatei - sporește probabilitatea unui atentat. Grant, care în genere căuta să refuze invitațiile la spectacol și recepții mondene, a trecut pe la Lincoln și i-a spus că seara trebuie să părăsescă Washingtonul, invocând dorința de a-și vedea copiii și de a sta mai mult timp cu ei.

Pesemne că nici lui Stanton și nici lui Grant nu le-a trecut prin minte că absența generalului nu micșora cătuși de puțin amenințarea la adresa vieții președintelui. Dimpotrivă, prezența lui Grant la teatru ar fi complicat serios sarcina conspiratorilor deoarece el ar fi fost însoțit de o escortă militară.

...John Booth, asasinul lui Lincoln, s-a născut în familia unui actor cunoscut, care căzu curând în patima beției. Era al nouălea din cei zece copii, răsfățatul mamei. Urmând exemplul tatălui și al fratelui mai mare, în 1856 Booth se angajează actor în trupa teatrului din Baltimore. N-a ieșit din el un talent, deși, jucând în roluri tragice, și-a câștigat o mare faimă. Deși frații lui țineau cu Nordul, Booth se raliase sudiștilor, devenind colaborator al serviciului de spionaj.

În cursul întregii toamne al anului 1864 Booth a făcut pregătiri asidue pentru răpirea lui Lincoln, care, după opinia actorului, le-ar fi dat nordiștilor o lovitură de moarte și ar fi insuflat puteri noi sudiștilor deja democratizați. Dar până la urmă, din cauza unor întâmplări neprevăzute, nu s-a încercat realizarea a nici măcar a unuia dintre planurile de răpire.

În ziua de 14 aprilie 1865 actorul, după toate aparențele, a hoinărit prin Washington fără nici un rost: ulterior, mai multe persoane vor relata

amănunțit întâlnirea lor cu Booth, cu câteva ore înainte de asasinat. Mai târziu ancheta va stabili deplasările lui Booth, inclusiv vizitarea pe furiș a teatrului "Ford", unde a cercetat amănunțit loja guvernamentală și a făcut o gaură în ușă. Booth lăsase din timp o șipcă de lemn care putea bloca clanța ușii de la coridorul ce trebuia străbătut pentru a ajunge la loja guvernamentală. Acum putea fi liniștit că nu va apărea nimeni pe culoar atunci când va privi prin gaura făcută în ușă și va aștepta momentul potrivit pentru a pătrunde în lojă și a trage de aproape... S-ar putea ca Booth să-i fi dat ultimile instrucțiuni lui Paine privind asasinarea lui Seward și a lui Atzerodt - atentatul asupra vicepreședintelui Johnson.

La ora 3 și 30 de minute după amiază Booth comite cea mai inexplicabilă faptă din acea zi. Vine la hotelul "Kirkwood" și-l întrebă pe portar dacă domnul Atzerodt este acasă. "*Nu, nu este acasă*". Când se pregătea să iasă, Booth se întoarce și întrebă dacă vicepreședintele Johnson este acasă. Aflând că și acesta lipsește, cere hârtie și-i scrie la repezeală câteva cuvinte: "*Nu vreau să vă deranjez. Sunteți acasă?*". Lăsând un bilet și lui Atzerodt, Booth părăsește repede hotelul. Este inexplicabil refuzul lui Johnson de a da vreo explicație referitoare la biletul lui Booth. Părăsind hotelul "Kirkwood", Booth reușește fără greutate să pătrundă în teatrul "Ford", să ajungă la loja guvernamentală și să-l împuște de aproape pe Lincoln. Sărind din lojă pe scenă, asasinul, fără a fi reținut de cineva, iese în fugă din clădirea teatrului, sare pe cal și dispare în întuneric.

Ceilalți conspiratori au fost arestați în următoarele câteva zile. Booth și Herold găsiseră adăpost la ferma lui Garrett, partizan inveterat al Sudului.

Asasinarea lui Lincoln provoacă panică în cercurile guvernamentale. Andrew Johnson, a doua personalitate în stat după președinte, se sustrase de la conducerea acțiunilor autorităților în noaptea de 14 spre 15 aprilie. Următorul în ierarhie - secretarul de stat Seward - era grav rănit. În aceste ore și zile, șef al puterii executive se dovedi efectiv ministrul de război Stanton. Lui Stanton i se subordonau armata și serviciul de spionaj, poliția secretă și cenzura militară. El exercita și controlul asupra comunicațiilor telegrafice. Pentru prinderea criminalului era deosebit de importantă înștiințarea la timp a autorităților locale și a populației despre tragedia care avusese loc.

Prima depeșă a fost scrisă de Stanton nu mai devreme de ora 1 și 30 de minute, adică la mai bine de trei ore după asasinat, iar transmiterea ei din Washington s-a făcut la orele 2 și 15 minute. Era o întârziere considerabilă, din cauza căreia importanta știre nu a mai apărut în ziarele de dimineață.

În telegrama lui Stanton, expediată cu atâta întârziere, era omis cel mai important amănunt: numele asasinului, deși acesta a fost recunoscut imediat, chiar la teatrul "Ford". Numele lui Booth a apărut pentru prima oară în a doua depeșă expediată la două ore după cea dintâi.

Nu vom relata cum în cele din urmă colonelul Baker -șeful contraspionajului - și oamenii lui au avut norocul să dea de urma lui Booth, cum actorul și Herold au fost prinși în noaptea de 25 spre 26 aprilie la ferma lui Garrett. Mult mai interesant este altceva: șopronul încuiat cu lacăt, în care se ascundeau Booth și Herold, a fost înconjurat de un detașament militar aflat sub comanda locotenentului Edward Doherty și a agenților secreți locotenent-colonelul Everton Conger și locotenentul Luther Baker, vărul șefului serviciului secret. Booth refuzase să se predea, însă Herold se grăbi să iasă, și a fost imediat înșfăcat de soldați. Actorul continua să se ambiționeze, și șopronul a fost incendiat. Deodată se auzi o împușcătură: Booth fusese rănit mortal. Soldații sparseră ușa și îl scoaseră din șopronul cuprins de flăcări...

Corpul lui Booth a fost adus cu o navă militară. La Washington, cadavrul a fost arătat câtorva persoane care îl cunoșteau pe ucigaș. Printre acestea se număra și doctorul D.F. May, care cu doi ani în urmă îl operase pe actor pentru a-i îndepărta o tumoare la gât. Cicatricea constituia o dovadă în plus că acesta era cadavrul lui Booth. Ulterior, procesul-verbal de identificare al cadavrului a fost supus în repetate rânduri unor analize critice: s-au descoperit contradicții, pasaje confuze, de felul remarcii lui May că trupul suferise schimbări însemnate, că era vătămat piciorul drept (în timp ce Booth, la 14 aprilie, își fracturase piciorul stâng).

În istoria asasinării lui Lincoln au rămas multe lucruri nelămurite. Dar toate aceste fapte laolaltă, și aproape fiecare din ele în parte, fac posibile tot felul de interpretări. Multe lucruri sunt explicate de rivalitatea dintre Baker și alte persoane participante la urmărirea conspiratorilor, de goana după recompensă.

După opinia lui Eisenschiml și a discipolilor săi, Stanton se temea că Lincoln le va acorda statelor sudiste învinse dreptul de a-și trimite reprezentanți în Congres, că partidul Republican va pierde puterea, iar războiul civil se va dovedi a fi fost inutil. Iar fără Lincoln, considera Stanton, va conduce el, prin intermediul lui Johnson, care se va număra printre radicali și, cine știe, poate că participase la conspirație. După cum se știe, evenimentele au evoluat astfel: Andrew Johnson a rupt cu radicalii, dar până în 1868 n-a îndrăznit să-l demită pe Stanton deși acesta era un dușman fățiș al cursului politic promovat de noul președinte.

Procesul asasinilor lui Abraham Lincoln a fost legat, prin numeroase fire, de unicul proces de *impeachment* din istoria S.U.A.(tragerea la răspundere a președintelui, incriminarea lui de către Camera Reprezentanților și trimiterea în judecată în fața Senatului) în scopul îndepărtării din funcție. Formal, președintele Johnson a fost judecat pentru înlăturare ilegală a lui Stanton din funcție, dar în realitate pentru tendința de a împiedica, sub masca "*apărării drepturilor statelor*", luarea unor măsuri menite să lichideze dominația plantatorilor.

Johnson a mai rămas la Casa Albă aproape un an de zile. Cu timpul, burghezia nordistă avea tot mai puține motive și mai puțin chef de a se certa cu plantatorii din Sud. În 1877, când președinte a devenit Hayes, în statele sudice s-a instaurat definitiv sistemul celei mai crunte asuprii rasiale. Acesta a fost epilogul unicului proces intentat președintelui din istoria S.U.A.